

Oikeusministeriö

Oikeusturvapalvelut

VN/1394/2019

Yhteenveto 1-2/2019

Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä, 15.4. ja 28.5. 2019

Ajankohtaista

- Päämiesmäärät kasvavat edelleen lähes kaikissa toimistoissa. Välitystilien lopettamista arvioidaan yhdeksi syyksi kasvuun; esim. Akaan kunta on lopettanut kaikki välitystitit, mistä seurasi monia uusia päämiehiä Pirkanmaan edunvalvontatoimistoon. Päämiesmäärän suhde edunvalvonnan laatutekijöihin tulee arvioitavaksi työn edistyessä.
- Tuusulassa on meneillään hanke uuden asianhallintaohjelma saamiseksi. Ostopalveluntuottajien esitys saada Edvard käyttöön ei ole toistaiseksi edennyt.
- Digi- ja väestötietovirastoa valmistellaan kovaa vauhtia. Muun muassa kolmen ylijohdajan paikat ovat täytettävänä. Lainsäädäntöä jää vielä uudelle hallitukselle kesän ja syksyn ajalle.
- Työssä on esillä muutokset toimintatavoissa ja niistä ajankohtaisena nyt esim. sähköinen arkistointi ja paperista luopuminen. Tulostaminen on vähentynyt, mutta jonot skannerille ovat kasvaneet. Tässä yhteydessä toivotaan maistraateilta yhteistä linjaa siihen, ettei tilintarkastukseen tarvitsisi toimittaa paperisia laskuja. Maistraattien holhoustoimessa toimii yhteinen prosessiryhmä, joka on jakaantunut alatyöryhmiin. Siellä on tehty ja tehdään näitä valtakunnallisia linjauksia.
- Työntekijöiden vaihtuvuus kuormittaa toimistoja. Rekrytointiprosessi on usein pitkä ja perehdyttämiseen kuluu aikaa.
- Eduskunnan oikeusasiamies on pyytänyt selvitystä päämiesten mahdollisuudesta saada sähköisiä tunnistusvälineitä. Asiasta keskusteltiin ja jäsenet kertoivat toimistojensa ja edunvalvojensa toimenpiteistä.
- Verkkopankkisopimusten osalta pankeilla on erilaisia käytäntöjä; sekä vahvoja että suppeita oikeuksia.

- Suppeilla oikeuksilla ei pääse tunnistautumaan muihin palveluihin, vain oman tilin verkkokäyttö.
- S-pankissa päämiesten kohtelu yhdenvertaista muiden kanssa; saa vahvat välineet.
- Nordea, Danske Bank ja OP myöntävät yleensä vain suppeat oikeudet.
- OP on vaatinut vahvaan oikeuteen sen, että edunvalvoja sitoutuu vastaamaan kaikesta, mitä päämies tunnuksilla tekee.
 - Edunvalvojat eivät ole voineet antaa em. sitoumusta; laki määrittelee vastuut ja tuollainen sitoumus ei tarpeen.
 - Pankkia on jouduttu vaihtamaan, että päämies saisi vahvat verkkopankkivälineet.

Kysymyksiä

- Lyhyt katkos edunvalvonnassa.
- Maistraattien tilintarkastusohjeessa asiasta on kirjattu.
- Edunvalvontaan saattaa tulla katkos esimerkiksi silloin, kun määräaikainen edunvalvonta päättyy ennen kuin uusi edunvalvonta ehtii tulla voimaan. Kyseessä on usein yleinen edunvalvoja, joka on hoitanut tehtävää myös aiemman edunvalvonnan aikana. Edunvalvoja saattaa hoitaa päämiehensä asioita myös tämän ns. väliajan, mutta asioiden hoidon tulee tällöin perustua esimerkiksi päämiehen antamaan valtakirjaan tai muuhun päämiehen ja edunvalvojan väliseen sopimukseen. Kyse ei siis ole edunvalvojan tehtävän hoidosta.
- Edunvalvojan on holhoustoimilain mukaan annettava aina päätöstili tehtävänsä päätyttyä, mistä myös tällaisessa tilanteessa on kysymys. Jos edunvalvoja ei tee päätöstiliä edellisestä edunvalvontajaksosta eikä omaisuusluetteloa uudesta jaksosta, vaan vuositilin koko ajalta, johon sisältyy myös em. katkos, maistraatti voi hyväksyä tämän. Edunvalvojan toimittamasta vuositilistä ilmenevät kaikki samat tiedot kuin mitä ilmenisi päätöstilistä ja omaisuusluettelosta. On kuitenkin huomiotava, että alle kuukauden katkos ei vaikuta edunvalvojan palkkioon.
- Edunvalvoja ei voi veloittaa edunvalvojan palkkiota siltä ajalta, joka ei ole perustunut edunvalvojan määräykseen, vaikka edunvalvoja olisikin hoitanut päämiehensä asioita ns. väliajalla. Kyse on päämiehen ja edunvalvojan välisestä yksityisoikeudellisesta sopimuksesta. Näin ollen maistraatti ei myöskään valvo tai arvioi kyseisen korvauksen kohtuullisuutta.

Todettiin suositeltaviksi:

- Jos on tiedossa, että edunvalvonta tulee jatkumaan (jatkohakemus on vireillä), katkon aikana hoidetaan päämiehen asioita hänen kanssaan sovitun mukaisesti.
- Päämieheltä pitää olla valtuutus asioiden hoitoon, mieluummin kirjallinen.
- Ilman edunvalvontapäätöstä asioita hoidetaan enintään puoli vuotta.
- Palkkiosta pitää sopia päämiehen kanssa ja sen ottamiseen tulee olla päämiehen suostumus.
- Nähtiin, että välttämättömien asioiden hoito väliajalla päämiehen suostumuksella on järkevää, mutta maistraatin kanssa voisi neuvotella väliaikaisen määräyksen mahdollisuudesta.
 - Pohdittavaksi jäi kuitenkin se, mitä toimintaa tämä on, kun se ei perustu edunvalvontapäätökseen. Asioiden hoidon kannalta kyse on kuitenkin järkevästä ja tarpeellisesta toiminnasta. On hyvin tärkeää, että tästä jaksosta jää selkeät dokumentit, vaikka niitä ei maistraatti tarkastakaan, jos päätöstili on erikseen tehty aikaisemmasta jaksosta.
- Maanmittauslaitoksen käytännön muutos merkittiin tiedoksi:
 - Maanmittauslaitoksella on ollut tapana pyytää edunvalvojan lausunto kiinteistön luovutuksesta, jos luovutuskirjan on allekirjoittanut päämies itse (näkevät VTJ:stä, että päämiehellä on edunvalvoja). MML on nyt maistraattien ja MOK:n kanssa neuvoteltuaan päättänyt luopua käytännöstä.
 - **Maistraattien mukaan yleiset edunvalvojat toisinaan hakevat lupaa päämiehen itse tekemälle (luvanvaraiselle) oikeustoimelle.** Näissä tapauksissa **lupaa ei ole tarpeen hakea, eikä lupahakemusta käsitellä.**

Päämiehelle hankittavien palveluiden kilpailuttaminen

- Hallintolain esteellisyyssäännöksiä tulee noudattaa, vaikka kyse ei sinänsä ole viranomaistoiminnasta, kun päämiehen asioita hoidetaan. Edunvalvoja ei voi tehdä päämiehen puolesta sopimuksia tai antaa toimeksiantoja sellaiselle osapuolelle, joka on edunvalvojaan nähden esteellinen. Tässä on hyvä noudattaa tiukasti holhoustoimilain 32§:n ohjetta, vaikka oikeustoimissa ei ehkä olisi varsinaisesti kyse vastapuolesta. Asia tuli esille maistraatin huomattua, että toimeksiantoja on annettu edunvalvojan läheiselle henkilölle.

- Palveluja ostettaessa tarjouksia tulisi ottaa useammalta palveluntuottajalta, jos näin on oletettavasti saatavissa päämiehelle hyötyä. Päämies voi aina itse päättää siitä, keneltä palvelun ostaa. Kun päämies hankkii palveluita/tavaroita niin, että lasku ohjataan edunvalvojalle, laskutusluvan tulisi olla avoin, ja edunvalvoja ei ohjaa hankintaa tietylle tuottajalle, ellei siihen ole jotain välttämätöntä ja perusteltua syytä.
- Käyttövarojen toimittamisesta keskusteltiin jälleen. Tilanteet eivät ole ainakaan helpottuneet, päinvastoin. Uusia keinoja kaivataan. Tuusulassa on voitu perustaa välitystili, jolta saadaan nostettua rahaa automaattista vietäväksi päämiehille. Yhdessä edunvalvontatoimistossa edunvalvontasihteeri käy viemässä käyttövaroja eri laitoksissa oleville päämiehille ympäristökuntien alueilla. Tähän kuluu noin 1 - 1,5 päivää kuukaudessa

Työn valmistelua, avointa keskustelua

- Keskusteltiin laatuun liittyvistä asioista ja esitettiin ajatuksia ja ideoita laatutekijöihin ja laadunmittaamiseen.
- Laadun määrittely on pohjana; millaista on laadukas yleinen edunvalvonta, mitä voi odottaa.
- Asiakaskyselyt ovat luonnollinen osa mittaamista.
- Asiakaskokemusten kerääminen.
- Pohjaksi kerätään:
 - vanhat laatusuositukset, mittarityöryhmän pohdinta, sisäisen valvonnan näkökulma, resurssimitoitus/päämiesmäärä.
- Miten erotellaan erilaiset tehtävät ja niiden vaatima resurssi/laatu/mittaaminen.